

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

3. Resolutio quæstionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

extraordinaria remedium ordinasse; ideo Innocentius dixit, Baptismum pro omnibus paruulis fuisse institutum, ne tanta paruulorum multitudo absque remedio ordinario relicta crederetur. Similiter ergo credendum non est, totam illam paruulorum multitudinem, qui de facto circumcidi non erant, Deum reliquisse absque remedio aliquo ordinario; sed fatendum erit, pro illis etiam Circumcisionem fuisse institutam in remedium, vel aliquid aliud remedium generale efficax, & infallibile pro omnibus fuisse institutum, ut mox dicemus.

37. Neque obstat exemplum eorum paruulorum, qui de facto absque Baptismo moriuntur. Nam pro iis etiam dicimus Baptismum institutum fuisse in remedium, atque ideo Deum prouidisse illis de remedio possibili quantum est ex parte Dei, licet ob defectum parentum, vel progenitorum eis non applicetur, qui vel non procurant Baptismum pro suis paruulis, vel nolunt inuestigare de via salutis, & vera religione pro se, & suis filiis & posteris; quod si fecissent, inuenirent remedium efficax pro illis, quod pro omnibus à Deo prouisum est. Iis vero, qui in utero materno moriuntur antequam baptizari possint, non est mirum, si aliqua extraordinaria prouidentia Dei remedium extraordinarium praepraeauerit; ij enim pauci sunt, & extra communem ordinem rerum; quare potuit etiam extraordinario modo prouideri illis de remedio sufficienti per illas inspirationes parentibus immixtas; qui modus prouidentiae pro multitudine puerorum aliorum aptus non erat, ut ex Innocentio Papa aperte colligitur.

38. Alij ergo quintò dicunt, in Circumcisione datam fuisse gratiam, non tamen ex opere operato, sed ex opere operantis, quia scilicet Circumcisio sola absque fide interna ministri nihil proderat, gratia autem, quae datur intuitu actus meritorij, saltem de congruo, non datur ex opere operato, sed operantis, ut quando homo iustificatur extra Sacramentum per contritionem, per quam accipit gratiam, tanquam per dispositionem, & meritum de congruo, non dicitur accipere gratiam ex opere operato. Sacramenta autem nostra conferunt gratiam ex opere operato, ut constat.

Sed hic modus loquendi rem adhuc non explicat; quia si per gratiam ex opere operato intelligatur ea, quae datur absque intuitu alicuius meriti, falsum esset, nostra sacramenta dare gratiam ex opere operato; nam in sacramento Poenitentiae debet interuenire contritio, vel attritio interna, cuius intuitu saltem partialiter detur gratia illius sacramenti. Si verò per gratiam ex opere operato intelligatur illa, quae datur non solum intuitu actus meritorij, sed etiam alicuius operis, quod ex se non meretur gratiam: in hoc sensu gratia Circumcisionis erat ex opere operato; nam licet requireretur fides interna, gratia tamen non dabatur solum intuitu illius fidei, sed etiam intuitu Circumcisionis: alioquin fides sola absque Circumcisione iustificaret; quae est sententia P. Vasquez, quam hi auctores impugnant. Adde nec ita fuisse requisitam fidem ad Circumcisionem, ut esset actus meritorius etiam de congruo; nam etiam si vitaretur ex aliqua circumstantia, ac per consequens non fuisset meritorius, Circumcisio haberet suum effectum, ut diximus supra *disp. 3. sect. 1.* in simili agentes de remedio legis naturae.

19. Alij denique sexto dicunt, Circumcisionem ex primaria intentione non fuisse institutam ad eandem gratiam, vel tollendum peccatum, sed ut esset signum, & nota illius populi, ac propter alios fines, secundario tamen, & consequenter voluisse Deum, ut apud filios Abraham succederet loco remedij,

Ioan. de Logo de Sacramentis.

quod prius usurpabatur ad tollendum originale. Hoc tamen bene impugnat Vasquez *d. disp. 184. n. 43.* quia siue primario, siue secundario esset ad hoc instituta, vere haberet iam vim ad illum effectum; atque adeò falsò negaretur apud Concilia, & Patres valuisse aliquid iustificandum, & conferendam salutem, & falsò diceretur, figurasse solum gratiam nobis postea dandam per Christum. Et quidem loquendo de nostris sacramentis, nemo negabit, ea continere, & causare effectus suos secundarios, v.g. Extrema unctio, quae primario ordinatur ad sanitatem animae, secundario autem ad corporis sanitatem conferendam, non minus dicitur causa huius, quam illius, nec minus dicitur hanc continere, quam illam.

SECTIO III.

Resolutio quaestionis.

Vtraque sententia eo nititur auctoritatis pondere, ut nefas sit ab earum altera discedere; atque adeò cogimur utramque aliquo modo amplecti, & Patres, qui pro illis afferuntur, in concordiam adducere; non quòd Theologos etiam Scholasticos in hoc puncto non dissentire dicamus (eorum enim plures procul dubio inter se conciliari non possunt) sed Patres, & Concilia, quae pro utraque parte afferuntur, conabimur in vnam, & eandem sententiam reuocare.

Asserimus itaque, Circumcisionem ex sua institutione nullam vim habuisse iustificandi, vel tollendi peccatum originale, sed solum fuisse datam in signum, & characterem populi Iudaici, ac fidelis, ut docet secunda sententia, quam auctoritas Scripturae, Conciliorum, & Patrum videtur omnino confirmare: cum hoc tamen stat, quòd in Circumcisione, & per Circumcisionem paruuli regulariter iustificarentur; quia remedium legis naturae, quod applicari debebat aliquo signo externo, quòd esset protestatio fidei internae de Christo venturo, ut diximus supra *disp. 3. sect. 2.* regulariter etiam applicabatur per ipsam Circumcisionem, ut vna, & eadem actione duplici praecepto satisfaceret. Debebant enim parentes ex vno capite suis paruulis applicare remedium, seu sacramentum legis naturae ad expiandos illos à culpa originali; quòd fieri debebat applicando illis fidem Christi venturi aliqua actione externa: debebant aliunde ex Diuino praecepto Abraham intimato, & renouato in lege Moisis, paruulum octauo die circumcidere: utrique ergo obligationi simul, & semel satisfacere volentes, Circumcisione ipsam assumebant ad applicandam fidem Christi venturi suis paruulis, & ad mundandos illos à macula originali: foeminis autem idem remedium praestabant aliqua alia actione externa circa ipsas exhibita; sicut & masculis etiam, qui ante octauum diem periclitabantur, vel qui die octauo propter morbum, vel aliud impedimentum circumcidi non poterant. Cum enim utrumque illud sacramentum Circumcisionis, & remedij legis naturae grauissimum esset, & solemniter deberet celebrari, coniungebant in vnam, & eandem solemnitatem, utrumque ritum, quòd cedebat in maiorem honorem ipsius Circumcisionis, quam earatione vtiliorem reddebant, & in notitiam magis publicam, & certam expiati paruuli; cui, medià Circumcisione, & sigillo permanenti ac impresso, remedium peccati applicabatur: Sic etenim duobus alijs praeceptis diuersis vna actione solebant satisfacere ad vitandas suas solemnitates. Vnum enim erat praeceptum purificationis

H

foeminae

Hanc bene Vasquez impugnans.

40. Vtraque sententia quoad fieri potest conciliantur.

Conclusio. Circumcisio ex sua institutione nullam vim habet.

Explicit conclusio.

Quid de foeminis, quid de masculis periclitantibus.

41. Primum praeceptum.

Secundum
præceptum.

42.

Circumcisio
erat aptissi-
ma ad signifi-
candam fidem
Christi ven-
turi.

43.
Vnde hoc col-
ligatur.

Quid fuerit
solemnis om-
nibus natio-
nibus.

44.

Quo sensu
parvuli per
Circumcisio-
nem iustifica-
rentur.

fœminæ post puerperium; quod quidem, nato ma-
sculo expleri debeat die quadagesimo; natâ verò
fœminâ, die octogesimo; vt constat ex c. 12. Leuitici.
Alterum erat præceptum offerendi primogenitum
Deo, & redimendi illum quinque siclis, vt constat
ex c. 13. Exodi; & licet hoc secundum præceptum
non haberet tempus præfixum, vtrique tamen si-
mul, & semel satisfaciebant; vt constat ex c. 2. Lucæ.
Sic etiam vtrumque illud sacramentum in eandem
actionem coniungebant maioris solemnitatis, &
& commoditatis gratiâ; licet vni soli, nempe Cir-
cumcisioni, præfixus esset dies in lege. Sicut nunc
etiam fideles vtrique præcepto, Confessionis scilicet,
& Communionis annuæ, eodem tempore sa-
tisfaciunt; licet Communioni soli præfixum sit tẽ-
pus Paschale in præcepto, non verò Confessionis,
quæ fieri posset qualibet anni die; sed commodita-
tis gratiâ vtrumque præceptum eodem tempore
adimplent; sic etiam faciebant Iudæi. Vnde meritò
Patres supponebant, in Circumcisione, ac per Cir-
cumcisionem iustificato primùm paruulos a culpa
originali. Nec poterat aptior inueniri actio ad sig-
nificandam fidem Christi venturi, quàm illa, quæ ex
sua institutione ad hoc data fuerat Abraham, & eius
posteris, vt haberent in carne sua impressum sigil-
lum eius fidei, quo perpetuò profiterentur Christū
venturum ex semine Abraham; ideo enim, teste Ru-
perto lib. 5. in Genes. c. 3. in illa corporis parte fieri
præcipiebatur, quæ instrumentum erat generatio-
nis; quia nimirum fides Abraham fuerat de promil-
sione seminis, in quo benedicentur omnes gentes.
Reste, inquit, Abraham, quia crediderat dicenti Deo, quod
in semine eius benedicerentur omnes gentes in loco seminis
signum eiusdem fidei positum est. Non ergo poterat
melius signum circa paruulum exerceri, ad prote-
standam in ipso, & applicandam illi fidem Christi
venturi, quàm illud, quod à Deo ad hanc ipsam
fidem significandam fuerat institutum.

Postumus hoc ipsum colligere ex ritu, & vsu Iu-
dæorum, qui paruuli in ipsa Circumcisione nomi-
na solebant imponere, vt constat ex c. 1. & 2. Lucæ.
Quod quidem magnum argumentum est, vltos ipsos
fuisse Circumcisione ad sanctificandos infantes, ac
proinde coniunxisse vtrumque sacramentum in
eandem actionem, vt diximus. Hoc enim solempne
fuit omnibus ferè nationibus, vt nomina tunc par-
uulis imponerent, cum primùm eos Deo consecra-
bant, sanctificabant, & lustrabant; sicut nunc etiam
Christiani non nisi in Baptismatis fonte imponunt
nomina filiis, quos tunc ab originali macula pur-
gant. Sic de Atheniensibus testatur Suidas, quod
decimo natiuitatis die, oblati sacrificiis, quibus di-
cabant puerum Deo, ei nomen solemniter impone-
bant, conuocatis cognatis, & amicis. Sic etiam de
Romanis constat ex Festo, quo octauo die puellis,
& nono pueris nomina imponebant, quos prius lu-
strabant, & ideo appellabant dies illos *lustricos*; de
quo videri potest Macrobius lib. 1. Saturnal. c. 16. &
Salmeron *Prolegom.* 9. Vnde Tertullianus de Idolo-
latria c. 16. appellat festa illa *Nominalia*; quibus dicit,
licet interesse potuisse Christianos, quia licet in-
teruenirent semper sacrificia Diis oblata; actio ta-
men ipsa imponendi nomen, cui Christianus ad-
erat, de se erat indifferens; sicut nuptiæ, & alia eiuf-
modi, quibus licet aderant, licet miscerentur sem-
per ritus aliqui Gentilium in Deorum cultum.

Hinc constat, quo sensu verum sit, per circumci-
sionem fuisse paruulos iustificatos, non quidem
quasi circumcisio ex se, aut ex sua institutione hanc
habuerit vim, sed quia parentes illam actionem
vsurpant ad eum finem loco illius, quam prius fa-

ciliorem adhibebant ad remedium peccati, & ad
protestandam fidem Christi venturi. Constat etiam,
quo sensu alij verè negent, circumcisionem quid-
quam valuisse, aut fuisse vtilem ad salutem, & iusti-
tiam: loquuntur enim de circumcisione formaliter
sumpta, & secundum id, quod ex sua institutione
habebat; cum illi alij loquantur de circumcisione
solum materialiter sumpta, quatenus illa actio ma-
terialis ex voluntate parentum assumebatur pro
materia illius sacramenti iustificantis ex vi, non qui-
dem institutionis ipsius Circumcisionis, sed insti-
tutionis sacramenti iustificantis, quod ab initio le-
gis naturæ fuerat institutum. Vtrique ergo verè lo-
quuntur, si alij in sensu formali intelligantur, alij
verò in sensu solum materiali.

Dices, quod circumcisio determinatè non exige-
retur ad iustificationem paruuli, nò sufficit ad hoc,
vt absolute negetur illam valuisse, aut fuisse vtilem
ad iustificationem, vel fuisse causam iustificationis,
provt à Conciliis & Patribus negatur, quia propo-
sitiio negatiua videtur negare in omni sensu & om-
nem vtilitatè circumcisionis quomodocunque cõ-
siderata, siue materialiter, siue formaliter. Sicut de
facto non requiruntur verba, aut voces determina-
tè ad sacramentum Matrimonij, potest enim nuti-
bus etiam perfici; & tamen nemo dicit, verba contra-
hentium non valere quidquam ad conferendam
gratiam illius sacramenti. Similiter ex Christi insti-
tutione non requiritur determinatè ad sacramentū
Ordinis perficiendum correctio panis & vini; Gra-
ci enim sine illis ordinantur de facto, vt vidimus
suprà disp. 2. sect. 5. & tamen nemo dicit, hanc por-
rectionem panis, & vini inutilem esse ad illum fi-
nem, aut non habere vim, nec valere quidquam ad
conferendam gratiam illius sacramenti: ergo eo-
dem modo, licet non requireretur determinatè cir-
cumcisio ad remedium contra originale, sed solum
in genere aliqua actio externa, quæ esset professio
fidei Christi, & applicatio illius pro paruulo, non
potest tamen negari, quod hæc actio circumcisio-
nis, quando ad eum finem adhibebatur, haberet
vim, & esset utilis, quare propositiones illæ negati-
uæ, in toto rigore, & proprietate erunt falsæ.

Respondetur in primis, negari non posse, quod
aliquando propositiones negatiuæ in hac materia
simpliciter prolatae sint veræ, propter sensum for-
malem, quem faciunt, licet in sensu materiali essent
falsæ, v. g. si aliquis cantet formam Baptismi, ve-
rum erit dicere, *Muscam inutilem esse ad conferendum
effectum illius sacramenti*; quæ tamen propositio so-
lum est vera in sensu formali, non in sensu materia-
li; nam musca realiter loquendo sunt illæ voces
prolatae tali modo, qui modus non distinguitur ab
ipsis vocibus; est enim ille sonus per suam entita-
tem acutus, & ille alius per suam entitatem grauis,
&c. In quo consistit formaliter musica, illæ autem
voces re ipsa conferunt gratiam; est ergo vera illa
propositio solum in sensu formali, quatenus signifi-
cat parum referre ad effectum sacramenti, quod
fuerint voces acutæ, vel graues, aut musicè prolatae;
sufficeret enim esse voces humanas absque vilo mu-
sico artificio. Sic etiâ dicitur, circumcisionem inu-
tilem fuisse ad conferendam gratiam, quia licet illa
actio per suam entitatem fuerit circumcisio, & il-
la actio de facto conduxerit ad conferendam gra-
tiam, parum tamen referret ad hunc finem, quod il-
la actio esset circumcisio, cum sufficeret quævis actio,
& simplex protestatio externa fidei Christi, qua
eadem fides applicaretur paruulo ad eum finem.

Pro solutione tamen argumenti, & eorum, quæ
ibi adducuntur in exemplum, notandum est, dupli-
citer

45.
Instantia.

46.
Responsio.

47.
Pro nostra so-
lutione no-
tandum.

citer posse contingere, ut aliquid quod indeterminatum exigitur ad aliquem effectum, determinetur per positionem alicuius. Primo, ita ut id, quod ponitur, non addat, sed solum quasi intra idem genus determinet indifferentiam illius, quod in communi exigebatur. Sic ad Matrimonium requiruntur verba, vel nuntus; qui autem ponit verba, non addit, sed solum determinat intra idem genus manifestationis illam manifestationem consensus, quæ indifferentiter exigitur; & in hoc casu propositiones illæ solent accipi regulariter in sensu materiali, & non formali, aut reduplicatiuo; quia non requiruntur verba, vel nuntus, qui nihil, aut ferè nihil addit, moraliter loquendo, supra subiectum materiale. Secundò potest determinari ita, ut id, quod ponitur, non solum determinet utrumque, sed addat notabiliter supra id, quod indifferentiter exigebatur; quod solet communiter contingere, quando extrahit ad aliud genus physicum, vel morale. Sic se habet propositio illa, *Musica est inutilis ad iustificationem*; quæ est vera in sensu formali; nam voces musicæ prolatae non solum determinat voces requisitas ad formam Baptismi, sed addunt notabiliter, & extrahunt illas ex genere significandi, in quo requirebantur, ad genus delectandi aures, in quo non requirebantur, nec considerabantur ad illum effectum; & huiusmodi propositiones simpliciter prolatae solent communiter intelligi in sensu formali, quia addit aliquid tale, supra quod possit præsumi loquens velle reduplicare. Exemplum habemus in moralibus. Si aliquis, v.g. sit simul Archiepiscopus Neapolitanus & Vicerex, poterit quidem ille, qui est Vice rex imponere præcepta, & concedere statuta in materia spirituali, & tamen verum erit dicere, Vice-regem non habere auctoritatem condendi leges in materia spirituali; hoc enim intelligitur in sensu formali, licet materialiter Vice rex habeat vere talem auctoritatem; per nomen tamen *Vice-regis* non solum determinatur utrumque dignitas Archiepiscopi ad hunc numero Archiepiscopum, sed extrahitur ad aliud genus dignitatis temporalis, quæ ut sic impertinet est ad talem auctoritatem. Sic sacramentum Circumcisionis ex sua propria institutione habebat quidem rationem sacramenti, sed ex illo genere Sacramentorum, quæ solum figurabant, & promittebant gratiam nobis dandam: contingebat autem eandem circumcissionem usurpari pro materia alterius sacramenti iustificantis, quod erat sacramentum diversis generis. Loquendo itaque de circumcissione sub hoc nomine, explicabatur solum formaliter ratio sacramenti prioris generis, quæ sola competebat ei ex propria institutione; atque adeò ut sic verum erat dicere, circumcissionem (hoc est illud sacramentum prope tale) non habere vim iustificandi; nam ut tale sacramentum illam non habebat, licet pro ut eadem actio aliunde accipiebatur pro materia alterius sacramenti, eam posset habere.

49. Possumus autem ad hoc magis declarandum afferre exemplum magis simile ex hac eadem materia de Sacramentis. Nam communiter Theologi loquentes de effectibus Eucharistiæ, dicunt, illam non offerre ex opere operato reatum pœnæ temporalis in eo, qui communicat. Quæ quidem propositio, ut sit vniuersaliter vera, debet intelligi in sensu formali de Eucharistia, ut tale sacramentum est, & ex propria institutione; nam materialiter & realiter loquendo contingere potest, quod sumptio Eucharistiæ etiam extra sacrificium tollat ex opere operato reatum pœnæ, quando alicui, v. g. imponitur à Confessario pro pœnitentia, quod semel, aut bis sumat Eucharistiam: tunc enim ipsa sumptio Eucharistiæ

Ioan. de Lugo de Sacramentis.

stia erit pars sacramenti Pœnitentiæ, scilicet satisfactio Sacramentalis; atque adeò ex opere operato auferet aliquem reatum pœnæ temporalis, non tamen formaliter ut sacramentum Eucharistiæ est, sed ut est pars sacramenti Pœnitentiæ; quod exemplum poni potest in aliis Sacramentis. Nam eodem modo posset dari à Confessario pro pœnitentia, accipere Confirmationem, Ordinem, vel Matrimonium; & tunc illa etiam sacramenta materialiter tollerent reatum pœnæ temporalis; quia pertineret illa actio ad duo sacramenta diuersa; & propositio negatiua esset vera, quia intelligeretur in sensu formali, quod sacramentum Confirmationis, Ordinis, &c. non tollerent reatum pœnæ temporalis. Sic dicitur verè, quod sacramentum Circumcisionis non conferebat gratiam; quia si illam conferebat, non erat ut sacramentum Circumcisionis, sed ut materia sacramenti instituit in lege naturæ ad remedium peccati originalis.

Hinc iam ad obiectionem respondetur facile, propositiones illas negatiuas de efficacia Circumcisionis esse veras, quia intelliguntur de sacramento Circumcisionis formaliter, quod quidem non determinat utrumque actionem requisitam ad sacramentum remedij originalis, sed addit, & extrahit illam actionem ad aliud sacramentum diuersi generis, quale erat sacramentum Circumcisionis; quare loquendo de Circumcissione, sub nomine *Circumcisionis*, intelligitur reduplicari supra id, quod addit, & ut sic verissimè dicitur, Circumcissionem fuisse inutilem, & inefficacem ad iustificandum; quia illud totum, quod sacramentum Circumcisionis addebat, nec requirebatur, nec erat utile ad eandem gratiam. Sicut si in aliqua Republica ij, qui contrahunt matrimonium, ut ostendant feruorem amoris mutui, & promptitudinem animi ad ponendam vitam pro coniuge, solerent exprimere consensum aliquando abscissione vnus digiti, quem sibi mutuo quasi in amoris pignus darent, contraheretur quidem verum matrimonium per illam actionem, quippe quæ assumeretur etiam ad exprimendum consensum; sed tamen verissimè diceretur, illam ceremoniam inutilem esse, & vacuam; quia reduplicatiue sumpta, & secundum id quod addit supra simplicem expressionem consensus, nullum habebat effectum bonum: sic etiam circumcisio dicitur egena, inutilis, & vacua; quia secundum id, quod addit supra simplicem fidei protestationem, & applicationem pro paruulo, nihil operabatur in ordine ad internam iustificationem. Hoc tamen non procedit in exemplo illo de verbis contrahentium in matrimonio, aut de porrectioe panis, & vini in collatione Ordinis: verba enim coniugis, non addunt, sed merè determinat actionem manifestationis requisitam ad valorem matrimonij, nec extrahunt ad aliud genus; sicut nec porrectio panis, & vini addit, moraliter loquendo, sed solum determinat id, quod requiritur ad sacramentum Ordinis, scilicet actionem externam significatiuam traditionis potestatis; vnde, quando dicimus illa verba coniugum, vel illam traditionem materię esse aliquid efficax ad conferendam gratiam, non intelligimur reduplicare, nisi supra verba, ut significant consensum, vel supra actionem illam, ut significat traditionem potestatis; nihil enim aliud significant illa actio, vel illa verba; & ideo hæc propositiones communiter usurpantur, non autem illæ aliæ; nam sensus formalis & reduplicatiuus propositionis pendet potissimum ex vso, & ex materia, de qua loquimur; ut constat in materia de Trinitate, vbi hæc propositiones communiter conceduntur: *Pater noster non est aliquid*

H 2

absolutum?

50.
Hinc facile
ad obiectionem
respondetur.

absolutum? Essentia non est aliquid relativum, sed absolutum; quia nimirum in illa materia ex usu omnium intelliguntur facere sensum formalem; & reduplicativum, in quo sensu sunt veræ, licet in sensu reali, & identico essent falsæ; imò etiam in Logica communiter concedi solent hæc propositiones. Homo animalitate non discit; rationalitate non sentit; voluntate non intelligit; intellectu non amat; etiam si potentia non distinguantur realiter ab anima, quia nimirum ex communi usu faciunt sensum formalem; non est ergo mirum, si dicamus, similes propositiones apud Patres & Concilia verificari simpliciter prolatis de circumcissione sub nomine sacramentorum legis antiquæ, vel sub nomine circumcissionis, quia sub iis nominibus intelliguntur facere sensum formalem; in quo sensu sunt veræ, licet in sensu materiali, & identico essent falsæ.

§ 2.
In quo sensu
Patres sint
loquuti.

Denique Patres illi, qui pro alia sententia adducti sunt, dicentes, Circumcisionem valuisse ad iustificationem parvulorum, sicut nobis valet Baptismus, loquuti sunt non in sensu formali, & reduplicativo, sed in sensu materiali, & specificativo; in quo sensu verum est, quia communiter (ut dixi) illa eadem Circumcisionis actio fiebat pro utroque sacramento. Fateor tamen, Augustinum aliquid plus voluisse; nam efficaciam Circumcisionis colligere voluit ex illo loco Gen. 17. *Masculus, cuius praputium caro circumcisa non fuerit octavo die, delebitur anima illa de populo suo.* Ex quo loco probabat, Circumcisionem ex propria institutione habuisse, quod deleteret maculam originalem, & quod Iudæis esset ad eum finem omnino necessaria. Sed cum Augustini argumentum fundetur in illis vocibus, *octavo die*, quas tamen Latina Biblia aut Hebræa non habent, nec etiam editio LXX. Interpretum correctæ, saltem cum illo sensu, non est mirum, si intentum Augustini in hac parte non amplectamur; præsertim cum ipse Augustinus 16. *de Civit. cap. 17.* fateatur, etiam retentis illis verbis, *octavo die*, posse illum locum exponi de dissipatione pacti, non quidem cum primo parente, sed inito cum Abrahamo circa ipsam Circumcisionem. Alios autem Patres, qui solum dixerunt, Circumcisione iustificatos fuisse parvulos, amplectimur, & intelligimus in sensu vero, sed materiali, & identico, qui sufficit ad veritatem rigorosam propositionis simpliciter prolata. De sensu autem Innocentij in d.c. *Maiores*, dicemus scilicet sequenti.

§ 3.
Obicitur prima
contra
hunc dicendi
modum.

Contra hunc modum dicendi, quem paucis mutatis, proposuerat brevier Suarez *dicta disp. 10. sect. 2. § potest verò aliter*, & postea impugnatur, potest ex eo argui, primò, quia sub sacramentis legis antiquæ, quando dicuntur egea, & inefficacia, non minùs comprehenditur sacramentum illud legis naturæ, quo pueri iustificabantur, quàm circumcisio, & alia sacramenta legis veteris; quia Concilia potissimum intendunt ostendere excellentiam nostrorum sacramentorum supra sacramenta antiqua; ergo non solum præferunt nostra sacramentis Moisaicis, sed multò magis quibuslibet antiquioribus. Respondetur Concilia loqui in eodem sensu, in quo loquebatur Paulus, à quo illud dogma hauserunt. Paulus autem loquutus est de sacramentis, & caeremoniis legis veteris, cuius inutilitatem, & debilitatem volebat prædicare, ut Iudæos ad finem conversos ab eius veneratione, & retentione amoveret: non ergo est, cur eius doctrinam extendamus ad Sacramentum legis naturæ, de quo nulla fuerat controuersa, nec opus erat ab illius obseruantia Neophytos separare: cum enim esset protestatio Christi venturi, eo ipso, quod credebant Christum iam venisse, abstinere debebant à tali protestatione; nec erat periculum,

Respondetur.

quod simul cum Baptismo vellent illud sacramentum retinere, cum ipse Baptismus esset etiam caeremonia, & actio æterna protestatiua fidei; & applicatio illius parvulo baptizato.

Arguit secundò idem Suarez, quia status legis naturæ secundum id, quod proprium erat eius, erat imperfectior, quàm status legis scriptæ. Deus enim paulatim deducebat hominē ab imperfecto ad perfectum; ergo si sacramenta legis scriptæ non habebant vim iustificandi, multò minùs sacramentum legis naturæ eam habebat. Respondetur, statum legis scriptæ perfectiorem, quoad magis expressam notitiam Christi venturi, quia hæc notitia, & lux quasi à diluculo auroræ procedebat, & crescebat paulatim vsque ad perfectum diem legis Evangelicæ; quoad alia, fuisse fortasse imperfectiorem, quatenus scilicet infinitis, & grauissimis oneribus, ac præceptis hominem onerabat: quoad efficaciam autem iustificandi, vtrumque statum fuisse æqualem; quia in neutro dabatur gratia ex opere operato, nisi præcisè, quatenus erat necessarium, scilicet parvulis ad iustificationem, qui aliter non poterant suis actibus se disponere. Hoc autem parvulorum remedium commune fuit vtrique statui, licet quoad alia sese inuicem excederent.

Tertiò arguit, quia si semel admittitur, in lege naturæ fuisse sacramentum aliquod causans gratiam; posset etiam dici, fuisse plura, & diuersa. Respondetur, hoc argumentum debere solui ab eodem Suarez; nam licet ipse nolit appellari illud sacramentum causam gratiæ, concedit tamen in illo datam fuisse gratiam parvulis in fallibiliter ex misericordia Dei; nec hoc esse contra Conciliorum definitiones, quæ solum negant sacramenta antiqua causasse gratiam; ergo similiter poterat dici, fuisse in illo statu plura alia sacramenta, in quibus Deus infallibiliter ex sua misericordia daret gratiam, nec hoc etiam erit contra dicta Conciliorum. Omnes itaque debemus negare sequelam; quia in illo statu (ut diximus) ponenda sunt in ordine ad gratiam ex opere operato conferendam; illa solum, quæ necessaria erant, nec sine sufficienti fundamento debemus multiplicare talia sacramenta. Sicut autem non est fundamentum ad ponendum aliud sacramentum, in quo Deus daret infallibiliter gratiam; sic nec ad ponendum aliud, quod haberet vim conferendi gratiam ex opere operato.

Quartò arguit, quia Paulus negans legem iustificasse, non solum debet intelligi de lege scripta, sed etiam de lege naturæ: quod enim dicit ad Galat. 2. *Si ex lege iustitia, ergo Christus gratis mortuus est*, potuisset dicere de lege naturæ; quia si lex naturæ habuit vim iustificandi, ergo Christus gratis mortuus est ad iustificandos homines. Rationes ergo Pauli de vtriusque status sacramentis debent æqualiter intelligi.

Respondetur, omisiss aliis interpretationibus, Paulum ibi non negare, quod ex operibus legalibus data fuerit iustitia: certum enim est, per opera etiam bona, & legis obseruantiam fuisse olim iustificatos Patres antiquos; sed loquitur de operibus legis pro ut intelliguntur sine spiritu fidei, quem Christus communicabat. Et quidem non loquebatur ibi de solis operibus caeremonialibus, sed etiam de moralibus; ut optime notauit P. Vasquez in Paraphrasi eiusdem epistolæ ad Galat. in argumento c. 3. Nam licet intentum Apostoli sit remouere Galatas à Circumcissione, & aliis caeremoniis legalibus; hoc tamen ipsum probat ex insufficientia operum moralium sine spiritu fidei, tamē dicat, si ipsa obseruatio legis, qua homines iustificati sunt, non oriebatur

§ 4.
Obicitur se-
cundò.

Respondetur.

§ 5.
Tertia ob-
iectio.
Respondetur.

§ 6.
Quarta ob-
iectio.
Galat. 2.

Respondetur.

Vasquez.

tur ex legis notitia (nam si hoc esset, frustra Christus venisset) sed ex spiritu fidei, qui propter Christi merita communicabatur; ergo caeremonia illius legis, quae umbra erant, & figura eiusdem Christi, debuerunt eius aduentu cessare; figura enim cessat statim posita veritate figurata. Admittimus ergo, quod nec ipsa lex naturae secundum se habebat vim iustificandi, sed prout includebat spiritum, & fidem Christi. Ex hoc tamen, quod Christus gratis non fuerit mortuus, non probatur inutilitas illius remedij in lege naturae ad iustificandum; imò neque ipsius Circumcisionis: huius enim inutilitas probatur ex aliis locis Scripturae supra adductis, quibus egena, & vacua appellatur, & merum signaculum iustitiae absque alia efficacia, &c.

SECTIO IV.

Inferitur resolutio aliquorum dubiorum.

57. *Primum dubium, an necessaria esset fides ad hunc effectum.*
 EX dictis inferri potest decisio plurium dubiorum, quae circa Circumcisionem solent agitari; & procedunt supposito eo, quod in aliquo sensu concessum est, scilicet Circumcisionem aliquo modo habuisse vim iustificandi, & tollendi peccatum originale. Dubitatur ergo primò, an ad hunc effectum, & ad valorem sacramenti necessaria esset fides in eo, qui ministrabat illud sacramentum parvulis. Partem negantem tenent Paludan. d. 1. q. 5. art. 5. Antoninus; 3. part. tit. 1. q. 2. Maior in 4. d. 1. q. 4. in fine. Omandus proposit. 1. 5. de Circumc. ad 4. quos sequitur Suarez disp. 10. sect. 1. §. 2. quod probant exemplo nostri Baptismi, qui collatur absque vlla fide ministri dat gratiam, & habet suum effectum in baptizato.

58. *Secundum dubium, an contra sententiam Bellarmi, Thomae, Palatii, Antonini, Omandi, Henrici.*
 Contraria sententia verior videtur, quam tenet Bellarm. lib. 2. de Sacramentis, cap. 13. qui assert pro se S. Thomam, Capreolum, Sotum, Ledesinam, & alios Thomistas. Idem tenent Bassolis in 4. d. 1. q. 4. Palatius quest. 5. Cano de Sacrament. p. 5. Contrarius 1. de Sacram. ubi Henriquez cap. 17. §. 6. in fine, qui alios assert. Probat primò, an ad hunc effectum, & ad valorem sacramenti necessaria esset fides in eo, qui ministrabat illud sacramentum parvulis. Partem negantem tenent Paludan. d. 1. q. 5. art. 5. Antoninus; 3. part. tit. 1. q. 2. Maior in 4. d. 1. q. 4. in fine. Omandus proposit. 1. 5. de Circumc. ad 4. quos sequitur Suarez disp. 10. sect. 1. §. 2. quod probant exemplo nostri Baptismi, qui collatur absque vlla fide ministri dat gratiam, & habet suum effectum in baptizato.

59. *Secundum dubium, an eo modo quo operabatur gratiam, dici posset gratiam illam fuisse datam ex opere operato, an ex opere operantis.*
 Hoc, supposito iis quae dicta sunt, pertinet ad solum modum loquendi. Et quidem P. Suarez d. disp. 10. sect. 2. §. 2. Quocirca dicit non fuisse quidem datam gratiam ex opere operato, neque ex opere operantis, sed ex P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

speciali providentia Dei, propter necessitatem urgentem datam praeter opus operantis: quod licet explicare conetur, difficile intelligi potest. Quare magis placet modus loquendi communis, quod data fuerit gratia ex opere operato; per hoc enim solum significatur exclusio operis operantis, seu meriti, hoc est, non esse datam intuitu solum alicuius meriti condigni, vel congruam licet regulariter intercederet fides, quae esset meritoria de congruo, aliquando tamen poterat intervenire fides non meritoria, ut diximus disp. 2. §. 2. agentes de sacramento legis naturae; & quando interveniebat fides meritoria, adhuc gratia non conferebatur intuitu solum fidei, sed intuitu etiam ipsius operis externi, sine quo non conferretur illa gratia. Hoc autem sufficit, ut dicatur gratia conferri ex opere operato, ut constat in gratia, quae datur in sacramento Poenitentiae, quae datur quidem ex opere operato, licet detur partialiter intuitu poenitentiae internae, quae est meritoria de congruo; non enim datur solo intuitu illius, sed intuitu etiam operis externi, sine quo non daretur.

60. *Tertium dubium, an Circumcisio eo modo, quo conducebat ad iustificationem parvuli, dicenda sit causa illius gratiae, an solum conditio requisita ad iustificationem & gratiam.*
 Tertium dubium simile huic esse potest, an Circumcisio eo modo, quo conducebat ad iustificationem parvuli, dicenda sit causa illius gratiae, an solum conditio requisita ad iustificationem & gratiam (Suarez enim ubi supra videtur etiam fugere appellationem causae, nam cum Circumcisio non contineret pretium redemptionis solum, non videbatur continere moraliter effectum, & gratiam; unde Concilia dicunt, illa sacramenta non continuasse, nec causasse gratiam; & Paulus, quando loquitur de iustitia, quae dabatur in lege, dicit illam non fuisse ex lege; quia non continebatur in lege, sed ex promissione. Sed quod attinet ad loquutiones Pauli & Conciliorum, iam diximus supra, posse melius in alio sensu explicari de sacramento Circumcisionis in sensu formali, qua ratione nec erat causa, nec etiam conditio ad conferendam gratiam.

61. *Aliunde tamen loquendo de circumcissione etiam in sensu materiali, possumus illam conditionem potius dicere, quam causam, (quia ut supra diximus) cum circumcisio non esset actio Christi (quod idem dicendum est de sacramento legis naturae ante institutam circumcissionem) non habebat vim ad movendum Deum, qualem habent nostra sacramenta; eò quod sint operationes Christi, factae scilicet à ministro immediato, tanquam à ministro Christi, & per quem Christus loquitur & operatur. Habebat ergo se actio circumcisionis, sicut galli cantus, quando dominus praecipit famulo dare pecuniam Petro, quoties gallus cantat; tunc enim, ut diximus, galli cantus non est causa moralis, sed conditio; quae posita, praecipit domini movet servum ad dandam pecuniam: sic circumcisio erat conditio quaedam, quae posita movebatur Deus ad dandam gratiam, non propter circumcissionem, sed propter suam promissionem, & propter merita Christi futura, quae erant causa moralis illius gratiae.*

62. *Dices, ipsa circumcisio instituta fuerat in signum foederis inter Deum, & Iudaeos; ergo ipsa erat quasi chirographus promissionis Divinae, chirographus autem videtur esse causa moralis movens debitorem ad solvendum quod promissit; habet enim in se quasi implicitam, & contentam promissionem; imò est ipsamet promissio permanens, & scripta; ergo non erat solum conditio, sed causa moralis exigens rem promissam. Confirmarique potest, quia ideo diximus supra disp. 1. sect. 2. sacramenta legis antiquae fuisse vera sacramenta; quia licet non causarent gratiam in suscipiente, causabant*

H 3 tamen